

Opis źródła:

Powieść doroczna (Powieść lat minionych) jest najstarszym zachowanym do naszych czasów pomnikiem historiografii ruskiej. W formie, w jakiej ją znamy, została skompilowana w drugiej dekadzie XII wieku, co tradycyjnie przypisuje się mnichowi Nestorowi. Proces jej powstawania był wieloetapowy i obejmował wykorzystanie różnego rodzaju przekazów: wcześniejszych zabytków historiografii, relacji ustnych etc. Zawarta w *Powieści* narracja została podzielona na zapiski roczne, które jednak mogą obejmować opis wydarzeń dziejących się na przestrzeni wielu lat. Jej przedmiotem są losy dynastii Rurykowiczów i stworzonego przez nią państwa ruskiego, a także rozrost terytorialny tego ostatniego. Opowieść ta została jednocześnie wpisana w chrześcijańską historię zbawienia. Z tego powodu ważną rolę odgrywają w niej aspekty związane z wiarą. Najlepszym tego przykładem jest historia chrztu Rusi za czasów Włodzimierza Wielkiego.

Miejsce wydania:

Powieść minionych lat, tłum. opr. F. Sielicki, Wrocław 1999.

Лаврентьевская летопись, Москва-Ленинград 1926-1928 (seria: Полное собрание русских летописей, t. 1).

Miejsce przechowywania:

Российская национальная библиотека в Санкт-Петербурге, шифр: Ф.п.IV.2 (online: <https://expositions.nlr.ru/LaurentianCodex/manuscript1.html>).

Powieść minionych lat (fragment)

tłumaczenie: Franciszek Sielicki, korekta: Arkadiusz Siwko

Gdy przyszedł [Włodzimierz z Korsunia do Kijowa], rozkazał bałwany wywracać: owe rozsiekać, a inne na ogień wydać. Peruna zaś kazał przywiązać koniowi do ogona i wlec z góry przez Boryczewo do Ruczaju; dwunastu mężów przystawił bić [go] kijami. To zaś nie dlatego, by drzewo było czujące, jeno na urągowisko biesowi, który zwodził tym obrazem ludzi, niechże więc odpłatę przyjmie od ludzi. Wielki jesteś, Panie, dziwne są sprawy Twoje! Wczoraj czczony przez ludzi, a dziś urągany. Gdy zaś wlekli go Ruczajem ku Dnieprowi, płakali po nim niewierni ludzie, jeszcze bowiem nie byli przyjęli świętego chrztu. I przywlekłszy, wrzucili go do Dniepru. I przystawił Włodzimierz ludzi, mówiąc: „Jeśli gdzie przybije, odpychajcie go od brzegu, dopokąd porohów nie minie, a wtedy zostawcie go”. Oni zaś rozkazanie spełnili. Gdy puścili i przeszedł przez porohy, wyrzucił go wiatr na ławicę, i odtąd nazwano ją Ławicą Perunową i tak do dziś dnia ją zowią.

Potem zaś Włodzimierz posłał [gońców] po grodzie, mówiąc: „Jeśli nie przyjdzie kto jutro nad rzekę, czy bogaty, czy ubogi, czy biedak, czy niewolnik — przeciwnikiem mi będzie”. To usłyszawszy ludzie z radością szli, radując się i mówiąc: „Jeśli to niedobre było, nie przyjęliby tego księżę i bojarzy”. Nazajutrz zaś wyszedł Włodzimierz z popami carówny i z korsuńskimi nad Dniepr, i zeszło się ludzi bez liku. Wstąpili w wodę, i stali owi po szyję, a drudzy po piersi, młodszy zaś po piersi u brzegu, inni dzieci trzymając, dorośli zaś brodzili; popi zaś stojąc odprawiali modlitwy. I była radość na niebie i na ziemi widzieć tyle dusz zbawionych; a diabeł stękając, mówił: „Biada mi, oto stąd wygnan jestem! Tu bowiem mniemałem siedlisko mieć, jako że tu nie było nauki apostołskiej, ani znających Boga, jeno weseliłem się nabożeństwem ich [pogan], którzy służyli mnie. I oto zwyciężony jestem przez nieuka, a nie przez apostołów ani przez męczenników, nie mam już panować w krajach tych”^[1].

Słowniczek pojęć:

Korsuń – Chersones, główna posiadłość bizantyńska na Krymie, gdzie według Powieści Włodzimierz Wielki miał przyjąć chrzest.

Balwany – posągi bóstw pogańskich.

Porohy – piaszczyste wyspy na Dnieprze, w tym przypadku pełnią funkcję znacznika granicy państwa.

Bojarzy – członkowie elity państwa ruskiego.

Carówna – Anna, księżniczka bizantyńska, która wcześniej została żoną Włodzimierza Wielkiego.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy)

1. Czy państwo, którego chrystianizację opisano we fragmencie graniczyło z Polską w czasach pierwszych Piastów?
2. Wiedząc, że opisywane wydarzenia miały miejsce około 988 roku uporządkuj państwa słowiańskie w kolejności od najwcześniej do najpóźniej schryścianizowanego: Polska, Ruś, Czechy.
3. Wskaż imię pogańskiego bóstwa, które pojawia się w tekście.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony). Pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Jaka jest podstawowa różnica pomiędzy chrztem Polski i chrztem opisanym w tekście?

2. Czy w przytoczonym fragmencie mowa jest o chrzcie samego władcy? Czy chrzest władcy był równoznaczny chrystianizacji całego państwa?

3. Czym różniło się chrześcijaństwo od religii wyznawanej wcześniej przez ludzi, o których chrzcie mowa jest w fragmencie? Podaj jedną cechę.

4. Dlaczego Włodzimierz nakazał odpychać posąg Peruna od brzegów, dopóki nie dopłynie on do porohów?

Wskazówki:

Rozwiązanie części zadań wymaga zapoznania się ze Słowniczkiem pojęć i połączenia zawartych w nim informacji z wiedzą ogólną. Na przykład: obecność popów z bizantyńskiego Korsunia świadczy o tym, że Ruś przyjęła chrzest od Bizantyńczyków, a więc w obrządku wschodnim – to różni to wydarzenie od chrztu Polski. W przypadku porohów bardzo ważna jest ich graniczna funkcja – książę nakazuje, aby posąg Peruna znalazł się poza granicami państwa. Sam Włodzimierz w tekście jest już chrześcijaninem – najpierw sam przyjął nową wiarę, zaś w fragmencie opisano proces chrystianizacji, czyli jej szerzenia wśród poddanych. Jeśli zaś mowa o różnicy pomiędzy chrześcijaństwem i pogaństwem wyznawanym wcześniej przez mieszkańców Rusi to kwestią kluczową jest podział na monoteizm i politeizm.

W przypadku pytania o równoznaczność chrztu władcy i chrystianizacji państwa za poprawną może zostać uznana także odpowiedź twierdząca pod warunkiem podparcia jej merytorycznym argumentem (np. w monarchii patrymonialnej władca uosabiał państwo).

Literatura pomocnicza:

Dąbrowski D., *Historiografia ruska*, [w:] *Vademecum historyka mediewisty*, red. J. Nikodem, D. A. Sikorski, Warszawa 2012, s. 149-163.

Jakubowski W., Łużny R., *Literatura staroruska*, Warszawa 1971.

Kijas A., *Ruś*, Poznań 2014.

Poppe A., *Latopisarstwo staroruskie*, [w:] *Słownik Starożytności Słowiańskich*, t. 3, red. W. Kowalenko, G. Labuda, Z. Stieber, Wrocław-Warszawa-Kraków 1967, s. 22-27.

Poppe A., *The Christianization and Ecclesiastical Structure of Kievan Rus' to 1300*, [w:] idem, *Christian Russian in Making*, Aldershot-Burlington 2007, s. 311-392.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Arkadiusz Siwko

[1] *Powieść minionych lat*, tłum. opr. F. Sielicki, Wrocław 1999, s. 92-93

